

Резюмета на рецензираните публикации на гл. ас. д-р Наталия Христова

I. Монография:

1. Христова, Н. (2021). **Трансхуманизмът и бъдещето на образованието (по литература)**. ISBN: 978-619-7245-26-4. София: ИК "Авлига", с. 140.

Встъпителната глава на монографията (*Трансхуманизмът и отживялостта на училищното образование*) хвърля светлина върху определени трансхуманистични проекти, които настояват, че училището, такова, каквото го познаваме, трябва да изчезне, радикално да се трансформира така, че да подготвя децата за бъдещата им неравна конкуренция с интелигентните автомати. За да отговори на предизвикателствата на бъдещето, училището ще трябва да мобилизира целия ресурс на нано-, био-, когнитивните и информационните технологии, а образованието ще започва още преди раждането, преди зачеването дори, тъй като ще се опира на една абсолютно легализирана евгеника, която ще гарантира производството на свръхнадарени деца. Препредаването на миналия културен опит, формирането на знания, четенето на литературни текстове ще стане излишно, защото невронът ще е новият петрол на бъдещето. Учителят ще се превърне по-скоро в неврофизиолог, в неврокултиватор, невроинженер, неврохакер, така че медицина и образование постепенно да се слоят, тъй като от една страна допингирането, медикаментозното усилване, приемането на ноопрепарати, подобряващи когнитивните функции, ще е напълно легална и обичайна практика, а от друга, учениците на бъдещето ще са снабдени с вътремозъчни импланти, с една хибридна интелигентност - едновременно изкуствена и биологична.

И ако всичко това изглежда повече или по-малко от сферата на футурологията и научната фантастика, то монографията изследва определени тревожни тенденции и трансформации, които трасират пътя за разгръщане на трансхуманистичните проекти.

Опирайки се изследванията на Марта Нусбаум, **втора глава** (*Литературното образование под заплаха – икономическата логика и биотехнологичното невроусилване*) съсредоточава вниманието си върху „опустошителната“ криза, която изживяват съвременните образователни системи, изразяваща се в последователното им подчиняване на доминиращата икономическа логика и произтичащото от това

неглижиране на изкуствата, литературата и хуманитарното знание в учебните програми. Според Нусбаум, ако тази тенденция продължи да се разраства, в близко бъдеще образователните системи ще произвеждат просто едни поколения от ефикасни машини, неспособни на човешка съпричастност и лишени от каквато и да била критическа рефлексия.

Литературното образование, подчертава Нусбаум, може не само да ни помогне в култивирането на съпричастността, на хуманното отношение към другия човек, но и да се превърне в един от основните фактори в нейното развитие. Защото, стимулирайки активните емоции и въображението на детето, литературата го подтиква да мисли за другите, за непознатите хора, с които актуалният му жизнен опит не би го срещнал. Четенето на литература ни помага да преодолеем нашата склонност към „еготизъм“ (Тодоров, Рорти), да изградим едно вътрешно зрение за общата човешка уязвимост и така противодейства на изкушението да се реагира на човешките несъвършенства и слабост посредством стремежа към тотален контрол.

Според оксфордските трансхуманисти Джулиан Савулеску и Ингмар Пърсън обаче нито хуманитаристиката, нито литературата са в състояние да противодействат достатъчно ефикасно на присъщата за човека морално-етична слабост. Нещо повече, тъй като според тях съвременният човек от морална гледна точка представлява една човекоподобна маймуна, която притежава научни знания и техническа мощ, характерни за Хомо сапиенс 3.0., то човечеството днес е способно както да се избави чрез технонаучни средства от всички злини, така и да се самоунищожи. Благодарение на биотехнологията, на фармацевтичните субстанции и неврорегулатори според оксфордските изследователи може да се осъществи онова ефикасно, предвидимо, контролирано морално подобряване, което векове наред човешката култура, включително и посредством образованието и четенето на литература, не е успяла да постигне.

Обръщайки поглед към един от непосредствените предходници на трансхуманизма, кибернетиката, **трета глава *Непоносимостта към човешкото – от кибернетиката до алгоритмичната управляемост и трансхуманизма*** проследява отгласването от хуманистичната традиция, което настъпва с налагането на кибернетичната парадигма. Изпитваща недоверие към еманципаторските проекти от социално-политически или културен порядък, кибернетиката се ангажира с осъществяването на един нов технонаучен

Ренесанс посредством антидота на деградацията, разрушението, ентропията – информацията. Резултатът от това амбициозно начинание е новият начин, по който се възприемат човешките същества - като обработващи информация същности, които са изначално подобни на интелигентите машини. Непотребно и опасно излишество се оказва и самият език, защото за кибернетиките от съществено значение е сигналът, кодът, а не значението. Като ерозира границите между живо и неживо, човек и машина, кибернетичната парадигма конципира човека като една несъвършена машина, която би следвало да бъде подобрявана чрез средствата на технауките, и така поставя основите на както на съвременната алгоритмична управляемост, така и на трансхуманизма.

Четвърта глава *Трансхуманизмът като интелектуално и културно движение* проследява историята на трансхуманистичното движение от зараждането му през 60-80-те години на 20. век до наши дни. Текстът спира вниманието си върху въпроса за авторството на неологизма „трансхуманизъм”, както и върху емблематични за трансхуманизма текстове, стратегически документи и проспективни визии. Освен най-известните трансхуманистични формации и мислители, в тази част на изследването са представени и програмите на определени, по-малко популярни трансхуманистични формации и изследователи. Въпреки заявените различия обаче, всички те споделят общата убеденост в необходимостта от усилване чрез конвергентни технологии на физическите, интелектуалните и емоционалните способности и постижения на човешките същества.

Пета глава е посветена на все по-интензифициращата се в последните десетилетия **медикализация на живота**. Нарастването и разпространето на професионалната власт на медицината, предефинирането на редица явления от социален или друг порядък в медицински категории води до това, че все по-голяма част от ежедневието попада под медицинска власт, влияние и надзор. Съвременната медицина обаче далеч не се изчерпва с колонизирането на социалното поле от медицината, а представлява един далеч по-сложен и хетерогенен процес, свидетелстващ както за една все по-усилваща се патологизация на човешкия живот, така и за съвременните биополитически, биоикономически механизми на управление на самия живот.

Шеста глава *Биополитика, биовласт, биоикономика, биомедикализация* се връща към онзи момент в историята на западните общества, за който говори М. Фуко, когато за първи път в историята „биологичното се осмисля в политическото” и човекът престава да

бъде „животно, способно на политическо съществуване“, за да се превърне в „политическо животно, чийто собствен живот като живо същество е поставен под въпрос“. Опирайки се на анализите на М. Фуко, Н. Роуз и П. Рабиноу, текстът съсредоточава вниманието си върху настъпващите по-късно трансформации на властта върху живота, обусловени не на последно място и от развитието на биотехнологиите.

Според Н. Роуз през първата половина на 20. в. се осъществява един епистемологически поврат, при който тялото започва да се мисли не само на анатоомофизиологично, клинично, моларно ниво, но и на молекулярно. Генетиката и генното инженерство пораждат нови нагласи и отнасяния към недостатъците на живото, според които последното трябва да бъде ‘подобрявано’ чрез намеса дори още на ниво зародиш, а обект на такъв тип интервенция може да се окаже буквално всеки жив вид на планетата. В перспективата на съвременната биоикономика и регенеративната медицина човешкото тяло (включително и детският организъм) подобно на други живи или неживи материи също може да се окаже особено ценен източник на ресурси, на първични суровини.

Седма глава *Медикализацията на образованието* очертава формирането се в последните десетилетия напрежение, конкуренция между медико/невро/когнитивните интерпретации на обучителните трудности на децата и социологическите и педагогическите такива. Така в периода 1960-1980 г. социалните и хуманитарните науки фокусират вниманието си върху социогенезиса на обучителните трудности и оспорват разпространените възгледи за наследствеността, вродеността на проблемите в ученето. Те успяват да наложат визията си за социоекономическите, политическите, идеологически причини за образователните затруднения и да убедят актьорите в образователното поле, че ако част от децата изостават или не се справят с учебния материал, то това най-често не се дължи на никакви биологични, наследствени причини, а на социалните неравенства и на определени специфики на училищната институция като държавен идеологически апарат. След 1990 г. обаче ставаме свидетели на все по-широкото разпространение на индивидуализацията на третирането на образователните проблеми на децата, като на преден план излизат генетичните и неврокогнитивните интерпретации на проблемите в ученето. Експлозията на диагностицирани дисфункции – дислексия, дисграфия, дискалкулия, диспраксия, хиперактивност със или без дефицит на вниманието и т.н, е

свързана тъкмо с усилването на влиянието на невронаучните и/или генетичните режими на истина и с пренебрегването на социално-политическите, икономическите, културните и институционалните предпоставки за развитието на тези затруднения.

Осма глава *Когнитивно усилени, поведенчески подобрени - случаят ХАДВ (хиперактивност с дефицит на вниманието)* е посветена на най-масовия и същевременно най-тревожен симптом на медикализация на детството и училището, а именно хиперактивното разстройство с дефицит на вниманието, при който медикализацията върви ръка за ръка с медикаментацията. През последните четири десетилетия това е най-експлозивно разпространящата се диагноза в детската психиатрия, като терапевтирането на това разстройство в масовия случай се осъществява чрез предписването и приемането на психостимуланта метилфенидат, познат най-вече под търговското название Риталин. Същевременно обаче хиперактивното разстройство с дефицит на вниманието се оказва и емблематичен пример за свръхдиагностицирането, свръхмедикализацията и свръхмедикаментализацията на детските поведенчески разстройства, като при значителна част от децата, диагностицирани с хиперактивност, няма никакви медицински основания за поставяне на тази диагноза и предписване на съответния медикамент. Медиците се оказват в случая обаче не толкова в ролята на инициатори на определен диагностичен империализъм, а в тази на съучастници, които препотвърждават, официализират, легитимират иницираната от училището медикаментация. По отношение на институционалното възпитание и обучение Риталинът, според училищните власти, притежава изключителен педагогически потенциал, тъй като, от една страна, подобрява способностите за учене на децата, а от друга, третирането на децата с метилфенидат позволява на учители и възпитатели да се справят по-лесно с проблемните ученици, придържайки се към една педагогика, която разчита на медикаментозното невроусилване и подобряване, на ерозирането на границите между медицина и образование.

Последната част на изследването ***Консуматорски автоматизми, разсейващи технологии и ИКТ в образованието*** се спира върху определени отвъдбиологични фактори, които обуславят затрудненията в концентрацията, четенето и ученето, а именно на токсичните спрямо крехкия психичен апарат на детето измерения на актуалната социоекономическа и технологична среда. Формирани в една свръхскоростна среда на

разсейващи технологии и консуматорски автоматизми, съвременните деца усвояват специфична свръхреактивност, дезинхибираност и пристрастеност към подобен род интензивни стимули. Затова и едва ли е чудно, че когато попаднат в една друга среда, тази на училището, която изисква от тях да се научат да остават седнали в продължение на часове, да изписват и чертаят букви, да четат, пишат и слушат внимателно, те изпитват сериозни затруднения. Експлозията от детски поведения, свидетелстващи за прекалено скоростната реактивност на съвременните деца, за тяхната дезинхибираност, днес обаче се интерпретира изключително в медицински категории, а обусловеността на тези predispositions и поведения от систематичното въздействие на съвременните маркетингови стратегии и психотехнологии устойчиво се пренебрегва за сметка на едно медико-педагогическо моделиране и калибриране на детското поведение.

Безпокойствата около токсични измерения на актуална медийна и технологична среда водят до това, че в края на 80-те и през 90-те години на 20. век се подеват редица образователни инициативи, които настояват да се ревизира чисто апликационисткия подход в обучението по ИКТ и усилията да се насочат към формиране на едно действително просветено, критическо отношение спрямо новите медии, както и да се разработват програми и платформи, стимулиращи творческата употреба на дигиталните технологии в училище. В последните години тези еманципаторски визии все по-настойчиво са заставени да отстъпят под натиска на икономическите интереси и свързаната с тях логика на адаптабилността. Под претекста на бързото натрупване на информация, развитието на новите технологии и променящите се изисквания на пазара на труда съвременните ученици се оказва, че би следвало да бъдат снабдени най-вече с определени измерими, изчислими компетентности, които да им позволят постоянно да се адаптират, гъвкаво да отреагират спрямо интензивно променящите се изискванията на икономическата и технологична среда. Затова и училището, такова, каквото го познаваме, трябва да отстъпи място на нещо съвсем различно, тъй като в противен случай, както предричат не само трансхуманистите, но и редица съвременни образователни стратегии, просто ще остане в миналото.

Според нас обаче тази политика на адаптабилността има твърде сериозни антропологични следствия, защото приспособимостта е онова, което човекът споделя с

другите живи същества. Собствено присъщо на човека е да се конструира, себеизгражда не само чрез адаптиране към непосредствената си среда, но и чрез интериоризиране, интегриране и трансформиране на минали, непрехожени културни следи, на културен опит, препредаден чрез езика, други знакови системи и определени технически средства. И залозите на това култивиране на човека не е пасивното му адаптиране, а по-скоро вписването в символния ред, усвояването на културния опит, които да направят възможно явяването на сингуларността. Явяване, предполагащо не толкова адаптабилност, а и дезадаптабилност, т.е. инкорпориране, но и трансформиране, обновяване на наследените знания и опит.

II. Статии:

2. Христова, Н. (2019). **Елиминиране на човешкото - от кибернетиката до трансхуманизма**. В: *Литературата*, бр. 23 „Дигиталната хуманитаристика”. София: УИ „Св. Климент Охридски”. ISSN (print): 1313-1451, ISSN (online): 2603-5340, с.182-207. https://naum.slav.uni-sofia.bg/sites/default/files/fillpdf/literaturata_kniga_23.pdf

През 1956 г. Гюнтер Андерс в книгата си *Отживялостта на човека* говори за онзи парадоксален срам, който наблюдава у свой приятел по време на едно техническо изложение. Според Гюнтер Андерс в основата на този срам стои болезненото, унижително усещане, че за разлика от машината човекът е случаен, незавършен резултат от един сляп, непредвидим, неизчислируем и неконтролируем процес на зачеване и раждане, че за разлика от машините е роден, а не произведен. В желанието си да подражава на инструментите, които сам е изобретил, модерният човек си поставя все по-високи цели, става субект на едно специфично инженерство, посредством което се опитва да се адаптира към техническата среда, преодолявайки ограниченията на непластичното си, немоделируемо естествено тяло. Крайната цел на това движение е превръщането на човека в машина.

Статията проследява процеса на елиминиране на човешкото от налагането на кибернетичната парадигма до алгоритмичната управляемост и биотехнологичното усилване.

3. Христова, Н. (2019). **Изчезващите деца: биополитика на постсмъртното човечество.** В: *Пирон. Академично електронно списание за изкуства и култура*, бр. 18 „Новите утопии”. ISSN (online): 2367-7031.

<http://piron.culturecenter-su.org/wp-content/uploads/2019/10/17-hristova-disappearing-children.pdf>

В статията си „А ако децата станат рядък вид?“ говорителят на френската трансхуманистична асоциация „Технопрог“ Марк Ру се ангажира да хвърли известна светлина върху тъмната страна на удължаването на живота, а именно, вероятността децата да се превърнат в изчезващ вид в едно човечество от възрастни с радикално удължен живот. Защото трансхуманизмът се стреми не просто към удължаването на живота в доброздраве на зрялата част от населението, но и към намаляване, свиване, „оредкостяване“ на най-младата част от популацията – децата. Според Марк Ру следващите няколко десетилетия ще представляват един преходен период, в който хората ще започнат все по-рядко да създават деца, след което децата ще бъдат правени единствено по изключение, за да компенсират редките случаи на смърт в резултат на инциденти, убийства или самоубийства.

От друга страна обаче, фактът, че удължаването на живота на възрастните най-вероятно ще се нуждае все още от производството на деца, доколкото тяхното развитие предоставя твърде ценни първични суровини за подмладяването, лечението, регенерирането на хората в зряла възраст, не е успокоителен сам по себе си. Напротив, свидетели сме не само на едно радикално преобръщане на междупоколенческите отношения, при което по-старата генерация вече няма да препредава на следващата своето минало, памет, културен опит, но и на установяването на една био/танатополитика, при която възрастните, поне на едно молекулярно ниво, ще инкорпорират фрагменти, следи от несъстоялите се бъдещи поколения.

4. Христова, Н. (2019). **Невроусилване - краят на училищното образование?**. В: *Етически изследвания*, том: Етика и технологичен риск, бр.4/ кн.2. ISSN (online): 2534-8434. <https://jesbg.files.wordpress.com/2019/12/nhristova-nknuodoc.pdf>

Статията изследва определени трансхуманистични проекти, които огласяват края на училищното образование, призовано да отстъпи място на формиране от съвсем различен порядък - на заличаващото границите между образование и медицина биотехнологично и фармацевтично невроусилване и подобряване. Текстът съсредоточава вниманието си върху тревожните актуални процеси на медикализация и медикаментализация на образованието, върху епидемията от диагностицирани дисфункции и все по-разпространящата се практика на предписване на метилфенидатсъдържащи препарати на деца в училищна възраст.

5. Христова, Н. (2019). **Медикализация на живота, медикализация на училището**. В: *Филологически форум*, бр.10 „Образователни траектории”. ISSN (print): 2367-8119, ISSN (online): 2524-9473, <https://philol-forum.uni-sofia.bg/portfolio-item/br-10/>

Статията проблематизира съвременните процеси на медикализация и медикаментализация на живота. Тя фокусира вниманието си върху медикализацията и медикаментализацията на училището, върху епидемията от диагностицирани дисфункции като хиперактивност с дефицит на вниманието и свързаното с нея масово предписване на метилфенидатсъдържащи препарати на деца в училищна възраст.

6. Христова, Н. (2018). **Има ли бъдещето все още нужда от нас и от нашите деца?**. В: *Пирон. Академично електронно списание за изкуства и култура*, бр. 16 „Излишното”. ISSN (online): 2367-7031. http://piron.culturecenter-su.org/wp-content/uploads/2018/06/Natalia-Hristova_Does-the-Future-Need-Us.pdf

Статията съсредоточава вниманието си върху някои съвременни трансхуманистични проекти за бъдещето на образованието и свързаните с тях актуални негативни процеси и тенденции в училищното образование. Текстът проблематизира антропологическите последици от предвидените образователни трансформации, прицелени в радикалната реконструкция/деструкция на училището посредством усилващите биотехнологии.

7. Христова, Н. (2018). **Трансхуманизмът и краят на (литературното) образование**, В: Литература и техника. Сборник с доклади от научна конференция „Литература и техника”, 9-11 март 2018 г., СУ "Св. Климент Охридски". София: СУ "Св. Климент Охридски", ISBN: 978-954-07-4486-5, с. 308-314,

<https://bglitertech.com/wp-content/uploads/2019/06/Literatura-i-technika-nauchen-sbornik.pdf>

Ако според Марта Нусбаум литературното образование е от основополагащо значение за поддържането и развитието на съвременните демократични общества, тъй като формира така наречените „демократични емоции“, то в проекта на трансхуманистите това образование е призвано да отстъпи място на формиране от съвсем различен порядък.

Статията представя определени трансхуманистични визии за бъдещето на образованието и подлага на критичен анализ дискурсивните им стратегии. Действайки на принципа „за всекиго по нещо”, те най-често прибегват до една некохерентна и противоречива от идеологическа гледна точка еkleктика от възгледи и предложения. Подобна стратегия за прокарване на трансхуманистичния проект се вписва очевидно в онова, което Люк Болтански нарича доминация без идеология на съвременния капитализъм, който няма нужда от последователна аргументация, защото се схваща като вече победил, и който успешно се охранява, инструментализира, преобръща в своя полза дори критиките, отправяни към него.

8. Христова, Н. (2017). **Регулация и адаптация: неолибералното образование**. В: Надмощие и приспособяване. I. Сборник с доклади от Международната научна конференция в чест на проф. Никола Георгиев, 24-25 април 2017. София: УИ „Св. Климент Охридски”. ISBN: 978-619-7433-07-4 (pdf), с.255-259.

http://digilib.nalis.bg/dspviewerb/srv/image_singpdf/08571f62-06cf-4cc1-8841-c7e41f02adee

Статията спира вниманието си върху актуалните процеси на проникване на пазарната логика в образователното поле и новия начин на управление на образователната институция. Тя анализира и някои, свързани с тези процеси, тревожни дигитални практики и трансхуманистични проекти.

9. Hristova, N. (2016). **Pour une récupération du potentiel démocratique de l'écriture littéraire à l'école**. In: Acte de résistance II, Nr 10, Cahiers ERTA. ISSN (print): ISSN 2300-4681, ISSN (online): e-ISSN 2353-8953, doi: DOI 10.4467/23538953CE.16.028.6726. p. 293-304. <http://www.ejournals.eu/CahiersERTA/2016/Numero-10/art/8603/>

Статията фокусира вниманието си върху определени актуални тенденции, които поставят под въпрос както развитието на литературното писане в училище, така и развитието на училищната институция и на демокрацията въобще. Става дума за процесите на разпространение на неолибералната логика във всички социални структури, което води до тяхното системно разрушаване, до една последователна деинституционализация, десимволизация и десубективация. Тези явления са видени като резултат от способността на съвременния капитализъм да се захранва, да инкорпорира, да преработва и преобръща в своя полза дори критиките, отправени към него. Това именно се случва с артистичната критика от Май '68, към която може да причислен и проектът за литературно писане в училище. И ако в последните години множество проучвания съсредоточават вниманието си върху процеса на деинституционализация на училището вследствие от завладяването му от пазарната логика, то статията изследва как тези процеси засягат литературното писане в училище. Съсредоточавайки вниманието си и върху определени актуални училищни дигитални практики на литературно писане, текстът настоява за разгръщането на един фармакологичен подход и призовава за една действително критическа, „просветена“, еманципаторска употреба на ИКТ в училищното образование.

10. Христова, Н. (2016). **Дронове, алгоритми, автомати, или не-човекът, който следователно съм.** В: *Пирон. Академично електронно списание за изкуства и култура* Пирон, бр.12 „Нечовешкото”. ISSN (online): 2367-7031. http://piron.culturecenter-su.org/wp-content/uploads/2016/10/Natalia_Hristova_Dronove_algoritmi.pdf

Текстът проследява някои от актуалните трансформации във визиите за човешкото, настъпващи в следствие на дигиталната ера, на все по-повсеместното използване на определени дигитални диспозитиви. Така например управлението чрез алгоритми, налагащо се след *Big Data* и *Data Maining*-анализа, цели тъкмо да суспендира в името на сигурността, контрола и предвидимостта определени източници на несигурност като субективността, сингуларността и въображението, а все по-генерализираната автоматизация заплашва да превърне работещия в бързоизхвърляем от пазара на труда продукт. В тази, подчинена на неолибералната идеология, визия за човека активно

съучаства и образователната институция, училището. Под претекста на бързото натрупване на информация и променящите се изисквания на пазара на труда младите хора се оказва, че би следвало да бъдат снабдени най-вече с определени измерими, изчислими компетентности, които да им позволят гъвкаво да се адаптират и многократно да се саморециклират. Но може би едни от най-тревожните антропологични последици на дигиталната ера представляват новите технологии на убиване – нападенията с дронове, чието управление напомня видеоигра и които според Грегوار Шамаю слагат край на традиционната война, за да я заменят с „ловуването на хора”.

11. Христова, Н. (2016). **Лингвистичен капитализъм и режими на истина в съвременната дигитална среда**. В: Филологическият проект - кризи и перспективи. Сборник с доклади от конференция с международно участие на ФСлФ, 24-25 април 2015. София: Фабер. ISBN:978-619-00-0463-9, с.502-506.

Съсредоточавайки вниманието си върху алгоритмите на Гугъл, статията проследява и трансформациите, които актуалната дигитална среда предизвиква върху научните изследвания, начините на мислене и режимите на истина днес. Data mining науката налага една нова идеология, която се опитва да представи данните като нещо иманентно, прозрачно, естествено, прикривайки тяхната произведеност и конструираност. Тя има претенцията автоматично да открива едно абсолютно обективно, недостъпно за човешкия разум, стерилно знание, изчистено от каквато и да е индивидуална субективност, и така се опитва да зачеркне онова пространство между думите и нещата, което е същевременно и пространството на критиката, на интерпретацията, на дискусията, на човешката мисъл.

12. Христова, Н. (2014). **За една негативна фармакология на новите медии в съвременното литературно образование**. В: *Списание на Софийския университет „Св. Климент Охридски” за образователни изследвания*, бр. 2. ISSN (online): 1314-8753, с. 46-51. <http://journal.e-center.uni-sofia.bg/site/anotacia/?d=76>

Статията изследва определени токсични по отношение на крехкия психичен апарат на

детето ефекти на новите медии като разрушаването на дълбокото внимание и формирането на хипервнимание. За да изпълни своите цели, училището би следвало да формира едно рационално и етическо внимание чрез дисциплини, конституирани чрез или около писането и четенето. В съвременната ситуация обаче то се оказва в една неравна конкуренция с разсейващите технологии и с невидимата ръка на пазара. Ето защо текстът настоява за конструирането на детоксикиращи и терапевтични употреби на ИКТ в образователното поле.

13. Христова, Н. (2014). **Новите медии и неолибералният икономически ред като предизвикателства пред съвременното образование**. В: Научни трудове, том 52, сб. Б. Паисиеви четения. Литературознание. Методика. Пловдивски университет "Паисий Хилендарски", Пловдив 23-24 октомври 2014. Пловдив: Пловдивски университет "Паисий Хилендарски". ISSN (print): 0861-0029, с.162-168.

<https://science.slovo.uni-plovdiv.net/documents/931150/0/NT2014-B.pdf/e45ffd7e-7391-4906-9299-5c748388cbb3>

Статията фокусира вниманието си върху определени токсични по отношение на крехкия психичен апарат ефекти на новите медии като разрушаването на дълбокото внимание и формирането на хипервнимание, дължащи се не на последно място и на разпростиращата се неолиберална логика на краткосрочността и незабавното задоволяване на консуматорските влечения. За да постигнат своите цели, да уловят детското внимание и да го насочат там, където желаят, маркетингът и рекламата всъщност разрушават една друга форма на внимание – така нареченото дълбоко внимание, което училището най-вече благодарение на обучението в четене и писане традиционно формира. Защото училището е единственото място и време, в което целенасочено се усвоява тъкмо тази форма на внимание. Вниманието, разполагащо се между паметта и проекта, между удържането и инвестирането, между ретенциите и протенциите, не е от порядъка на рефлексите, а е нещо, което се формира и което на свой ред формира. Формирането на вниманието, настоява Бернар Стийглер, има едновременно когнитивни и етични измерения, защото да проявяваш внимание, означава както да внимаваш, да бъдеш концентриран в час например, така и да бъдеш внимателен към някого или нещо, да те е

грижа за него.

14. Христова-Пеева, Н. (2011). **Обучението в писане на приказки в училище - традиционен и електронен дизайн.** В: Сборник с доклади от международната научна конференция „Електронно, дистанционно ...или обучението на XXI век”. София: УИ „Св. Климент Охридски”, с. 380-388.

http://www.kim-kozloduy.com/docs/ELDE_conference_2011_e-Book.pdf

В статията се разглеждат теоретичните основи на училищните практики на писане на приказки у нас, базиращи се на постановките на Владимир Проп и на разработките на Джани Родари. Представят се структуралистките ревизии на изследванията на руския формалист, които фундират някои актуални практики на писане на наративни текстове. В статията се разкрива и потенциалът на определени софтуерните продукти за стимулиране на скриптуралния опит на учениците.

15. Христова-Пеева, Н. (2010). **Ученето на литературно писане в традиционно и в електронно ателие по писане.** Списание на СУ „Св. Климент Охридски” за електроннообучение, бр. 4. ISSN (print): 1314-0086.

https://journal.e-center.uni-sofia.bg/f/downloads/2010/Broi%204/Nataliya.Hristova-Peeva_Br4.pdf

Текстът проследява историята, разновидностите и функциите на ателиетата по писане с оглед на практическото обучение по литература. Като разглежда традиционния дизайн на ателието по писане и спецификите на определени негови електронни версии, статията разкрива техния потенциал в процеса на ученето на литературно писане.